

ABONNEMENT:

Pour un an 350 Piastres
Edition spécial. 500 ptrs.

ADRESSE:

«İdjtihad» Constantinople

Téléph. St. 865

XXIV ème ANNÉE

15 Avril 1929 No. 271

İCTİHAD

TÜRKÇE VE FRANSIZCA

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ, SANA'Î,
SIHHÎ MECMU'A

Aboneman: Seneliği [24
nüşa] Türkiye için 2bu-
çuk, haric için 3 buçuk,
Âlâ kâğıdlısı 5 liradır.

İdarehanesi:

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi te'sisi:

1904. — Genève

Yirmi dördüncü sene

No. 271 — 15 Nisan 1929

BİR AHLAKIN İCMALI

Yazan: J. M. Guyau

IV

Tedkik ettiğimiz farziye, iradé'i cüzi'ye-
nin hiç olmazsa bâtinî [nouménal] bir in-
tihab iktidarının mevcudiyetini istilzam
eder; mutlak hurriyet bulunmaksizin, mutlak
mes'uliyet yoktur, meziyet ve kusur da
yoktur.

Bütün bu mefhumları tedkik etmeksiz-
zin kabul edelim: bu mefhumların taraf-
darlarına isbat olunabilir ki, onlara na-
zaran ahlakîyet istihdaf olunarak yapılmış
olan bu dünya, bu hususda müm-
kin olduğu kadar eyi olmakdan uzaktır.
Filhakıka eğer istihkak zahmet ile doğ-
rudan doğruya bir nisbet uzre ise zah-
metin bu dünyada olduğundan daha zi-
yade şedid, hayr ile şer arasındaki çekiş-
menin daha can - hıraş, daha çok meva-
ni'a rastgeldiginden vazifenin daha çok
takdire şayan olacağı diğer bir dünya pek-
a'lâ tehayyül edebilirim. Hatta farz ede-
lim ki Halik mahlukunun önüne o kadar
mani'ler yığsın ki mahluk için terki' inan
etmemek şerre doğru sürüklenmemek pek
guç olsun; eğer mahluk son bir ceht ile
bu mevani'a galip gelirse, mahlukun istihkakı,
meziyeti namütenahi derecede
büyük olur. Eger dünyada Allah için en gü-
zel şey Eyub sabır ve teslimiyeti, Régulus[*]
[*] Régulus (Felsefe-i İstibdad) adlı kitabımızın
145 inci sahifesinde berta'sıl yazıldığı vechle
hamiyet milliyede ve ahde vefada gösterdiği
âli kahramanlıkla meşhur bir Roma ceneralı-
dır Kartacıyalıların eline esir düşmüşken av-
det edeceğine da'irkendisinden söz aldıktan so-
nra esirlerin mübadelsi şeraitini müzakere et-
mek üzere Romaya gönderilen kartac hey'eti-
ne terfîk edilmiş ve Romaya vusulünde Ro-
ma için muzir gördüğü şeraitin kabul edil-
memesine dair a'yanda bir nutuk irad ile nok-
nazarını ayana kabul ettirmişdir; ve

ihlası ise, bu faziletlere neden bu kadar
nadir rast geliniyor ve terakki neden her
gün bu faziletleri daha ziyade nadir kılıyor?
Asrımızda Décius in[*] yaptığı gibi yapacak
bir ordu komandanı askerlerinin zafferini
asla teshil itmiş olmaz; bilakis onun kahra-
manlığı, bir sevkelsevki hatası olur. faziletin
seviyesi hergün alçalıyor.

Saint Jérôme in, ve Saint Antoine in sert
'adaleli vucudlarını titreden arzuları ar-
tık his etmeyoruz. Terekkî, ekseriya, hakı-
kı ahlakîyetin, hazır olarak doğmayan fakat
kendi kendisini yapan ahlakîyetin inkişafına
mani' olur. İhtimal ki bende bir irade e-
nerjisi var ki on bes on altı asır evvel
beni bir din feda'iesine [Martyre] tahvil
edebilirdi; zamanımızda çelladlar bulunma-
dığı için, ister istemez 'alel'ade bir adam
kalıyorum. Filhakıka hakikî meziyet husu-
sunda asrımız ne kadar fakirdir! mutlak hur-
riyet ve ahlakîyet tarafdarları nazarında
bu ne inhitatdır! eğer dünyanın meselei ahlakîye
sormak dan başka bir maksadı yoksa, teslim
etmelidir ki bu suvali barbarlık da, medeni-
yet kadar bir kuvvetle soruyordu. Bugün derin
bir şurette ahlakî olamayacak derecede
iazla mesuduz. Umumiyetle arzularımızı,
eyilik yaparak okadar eyi tatmin ediyoruz ki
fenalık yapmak, her halde, tam ve kaba fe-
nalık yapmak hiç zahmetine değmez. Başdan
çıkarılmak istenildiği vakit hazreti İsa bir
çölde, bir dağ başında idi; heman heman
anadan doğma çıplakdı. Orucdan bitab
düşmüştü; ekseriyetin güzel giyinmiş ol-
duğu ve artık kimsenin oruc tutmadığı

kartacyaya 'avdet edeceğine dair verdiği sözü
de tutarak işkenceler içinde öldürüleceğini
bildiği kartayaya gitmiş ve orada canhıraş
işkenceler altında öldürülmüştür.

[*] Décius hamiyet ve ihlasıyla meş-
hur bir Romalıdır. Romalıların muzaffer ol-
malarını te'min için cehennemi illahlarateslim
olmuş düşman safına dalarak kendisini parça
parça ettirmiştir. [milattan 343 sene evvel]

zamanımızda şeytan okadar yakından görül-miyor; fakat artık başdan çıkarıcı yoksa, hazreti İsa dahi artık yok.

Dünyayı izah etmek için hissi se'a-detle fazilet arasında bir nevi' tenakuz. antinomie [kuruyorsunuz. Diyorsunuz ki dün-ya nekadaz az bahtiyar olursa okadar mü-kemmeldir, zira kemalî' izzet ve arzu-ya iradenin galebesindedir; [*] pek alâ! işte aynı antinomie nin namına da bu dün-ya mahkûm edilebilir. Terekkülerinin her biri geriye bir adım gibi nazarı i'tibara alınabilir. Zamanla kazandığımız her irsî haslet ibtidâ'î iradenin seciye-i mutlakasın-dan bir şey tay eder. Diğer her mevcut için olduğu kadarda Allah için «mutlak» a yaklaşmanın yegâne çaresi fakirlikdir, izzet ve zahmetdir. Bir mevcudun haricen iktidarını tahdit edebilen her şey batinen bu iktidarını daha eyi tevsî' ve icra etmesine müsa'id olur. Stoicien ler seve seve tekrar ederlerdi ki Eurysthée [**] Hercule in ne düşmanı ne rakibi ol mamışdı, fakat bilakis onun dostu ve ve-liyiniyeti olmuşdu; Stoicienler diyorlardı ki her birimizin layenkati' mübareze idmanı yapırdığımız ilahi bir Eurysthée miz vardır. Stoicienler bütün cihanı, büyük zi hayat mevcudu, iş başında bir Alcide [***] gibi tasavvur ediyorlardı.

Pek alâ; fakat tekrar ediyoruz, bizim Eurysthée miz bizim idmanlarımızı ve zah-

[*] Bu mucmel fikirler için Vallier nin «de L'intention morale» adlı kitabına bakın. (G. Baillière, 1882)

[**] Eurysthée, Esatirde Mycènes kralı, Hercule in akribasındandır; izzet et-diği kahramandan kurtulmak ümidile on iki is, namile ma'ruf olan on iki zahmetli işi kendisine gördürdü; Hercule den bir iki s'at evvel doğmuş olduğu için, e'saneye na-zaran, bütün hayatı müddetince Hercule emr etmek hakkına malik oldu.

[***] Alcide, Hercule in diğer ismidir.

metlerimizi çoğaltmak hususunda pek az mahirdir. Tali' bu gün bizi şımartıyor, nitekim a'ilelerde büyük babalar, torunla-rını şımartırlar. Pek âsân-pesend ve pek cömerd bir muhitde yaşıyoruz, ve zekâ-mızın da'imî genişlemesi irademizi alel-tedric boğuyor. Mantikî olmalıdır: eyi-liği ve ya eyilik şeraitini o zamana kadar bütün mevcudatın bir fenalık olarak na-zarı i'tibare aldıkları şeye koymaksızın dünyayı muhik çıkaramazsınız; netice şu-dur ki mevcudatın cümleten bir şer olarak gördükleri şeyden korunmağa çalışarak cüm-lesi sizin nazariyeniz aleyhinde çalışırlar ve cihanın tekâmülü, ve sizin sözde hayrınıza 'sözde eyiliklerinize taban taban zıt bir istikametde gider. Şu halde afv etmek istediğiniz eseri mahkûm ediyor-sunuz. Herkes eyiliği, hayri mürad itti-ği yere koymakda serbestdir; fakat na-sıl mürad ederse etsin yine bu dünyayı hakiki bir suretde eyi yapamaz. Mevcut olabilen, cihanların en kötüsü olduğunu ve bu vecihle irade için en yüksek bir imtihan teşkil ettiğini düşünerek müte-selli de olamaz. [Devam edecek]

«SOLMAYAN GÜZELLİKLER» den LE FAUNE

Je fus longtemps un Faune assis sous le feuillage.
Parmi des fleurs, au fond d'un parc abandonné,
Où j'épiais de mon œil de marbre étonné,
Le vol d'un écureuil espiègle ou d'un nuage;

Un Musée à présent me tient lieu de bocage,
Et j'ai pour tout rappel des champs où je suis né,
Le peu de ciel que la fenêtre me ménage
Et deux brins de lilas dont mon socle est orné.

L'Exil rend plus vivace en moi votre mémoire,
Oiseaux! qui dans le creux de ma main veniez boire
Ce qu'une aube imbrifère y délaissait de pleurs!

Ici, j'ai les saluts d'un peuple qui m'adore
Et les soins de valets dont tout l'habit se dore;
Mais mon cœur est resté là-bas, parmi les fleurs.

E. RAYNAUD (Les Cornes du Faune.)